

Financiële consequenties externe inhuur:

Kostensoort:

Bedrag: € 0,00

Financiële consequenties opdracht/uitbesteding:

Kostensoort:

Bedrag: € 0,00

Gedeputeerde

belast met

behandeling: mevr. Drs. A. Pijpelink

Vergadering PS: 13 december 2019

Nr:

Agenda nr: 0

Vergadering GS: 29 oktober 2019

Nr: 19429187

Onderwerp: GREX Waterdunen 2020

Aan de Provinciale Staten van Zeeland

Samenvatting:

Met onderliggend voorstel wordt u geïnformeerd over de huidige stand van zaken van het project Waterdunen. De provinciale werken zijn volgens planning ver afgerond. Belangrijke mijlpalen afgelopen periode zijn de opening van de getijdenduiker en de testfase die is gestart. Evenals de werkzaamheden aan inlaatkreek, verkeersbrug en het amoveren van de wegen die zijn afgerond. De laatste werken die nu nog gepland zijn voor 2020 zijn onder andere de aanleg van de paden en het verder testen van de getijdenduiker. Daarnaast zal verder worden gewerkt aan de grondoverdracht met Molecaten en stichting Het Zeeuwse Landschap. Het onderzoek naar de getijdenduiker loopt, parallel aan het testen van de getijdenduiker. Een extern adviesbureau is betrokken om een analyse uit te voeren om te komen tot een oplossingsrichting voor het verder openen van de getijdenduiker. Resultaten hiervan worden eerste kwartaal 2020 verwacht. De GREX 2020 is sluitend met daarin een zo goed mogelijk inschatting van de mogelijke oplossingsrichtingen en bijhorende consequenties.

Wat willen we bereiken?

Zeeland profileert zich als de provincie met Land in Zee, waar het gaat om het samenspel tussen land en water. Waterdunen is bij uitstek een project waarin die interactie tussen water en land tot uitdrukking komt. Het gaat hier om een ambitieus project in West Zeeuws-Vlaanderen, waarin verschillende doelstellingen van verschillende belanghebbenden gezamenlijk ten uitvoer worden gebracht en waarbij de regio een impuls krijgt.

De eerste aanleiding lag in de noodzakelijke kustversterking, om het gebied te beschermen tegen hoogwater. West-Zeeuws Vlaanderen was immers één van de zwakke schakels langs de kust. Door deze noodzaak te koppelen aan andere belangen ontstaat meerwaarde. Door de invulling met een gedempt getijdengebied draagt Waterdunen bij aan de landelijke doelstelling voor natuurherstel in de Westerschelde en wordt gezorgd voor een versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Investerings in voorzieningen voor toeristen (zowel om te verblijven, als om het gebied te bezoeken) zorgen voor economische spin-off voor de regio. Zo komen het stimuleren van de economie, het versterken van de kust en de verbetering van de omgevingskwaliteiten zoals natuur, landschap, cultuurhistorie en de leef- en recreatieomgeving allemaal samen in een gebied. Daarmee is Waterdunen een icoon voor Zeeland en het voorbeeld van de nieuwe manier waarop Deltawerken, passend bij aard en karakter van Zeeland, worden ingevuld.

Vijf partijen

Er werken vijf partijen mee in het project. Molecaten is de ondernemer die investeert in een recreatiepark. Het waterschap Scheldestromen draagt zorg voor de kustversterking. Alleen al met de investeringen van deze partijen -die overigens niet zichtbaar zijn in de GREX- zijn honderden miljoenen gemoed. Stichting Het Zeeuwse Landschap (HZL) is de beoogd beheerder voor het zilte natuurgebied. De gemeente Sluis is betrokken vanwege de economische belangen van de regio. De provincie voert de regie over de grondexploitatie.

Waarom kunnen we zien of alles bereikt is?

Het unieke van het project Waterdunen is dat in één programma verschillende doelstellingen van verschillende partners worden samengebracht en gecombineerd voor een maximaal maatschappelijk effect. Een forse investering in het gebied, die leidt tot structurele economische baten voor een regio die dat hard nodig heeft, vanwege afnemende werkgelegenheid in andere sectoren zoals landbouw en visserij. Uitvoering geven aan de dubbeldoelstelling van het project Zwakke Schakels: kustversterking én verhoging van de ruimtelijke kwaliteit; door een breed duingebied is het achterland voor de komende 200 jaar veilig¹. Bijdragen aan de doelstellingen voor natuurherstel, zodat elders minder ontroping nodig is en zodanige getijdennatuur realiseren, zodat als het ware een Europese "luchthaven" voor trekvogels ontstaat. En dat natuurgebied zodanig realiseren, dat toeristen die er verblijven of het gebied bezoeken, die vogels ook kunnen zien en de werking van het getij in een landschap van schorren, krekens, zand- en slikplaten kunnen beleven.

Dit alles maakt Waterdunen een landelijk voorbeeldproject op het gebied van innovatieve gebiedsontwikkeling.

Figuur 1 luchtfoto Waterdunen augustus 2019

Sinds 2010 werken vijf partijen samen aan de realisatie van alle plannen. Er is al veel in gang gezet en uitgevoerd. De basis van het project is inmiddels aangelegd.

Wat doen we daarvoor?

Omdat er veel partijen betrokken zijn en verschillende belangen op elkaar moeten worden afgestemd, hebben Provinciale Staten in 2010 besloten de regie op zich te nemen voor de realisatie van Waterdunen. Waterdunen is nooit een project geweest waarvan tevoren exact was beschreven wat er opgeleverd ging worden. In die zin is het project niet te vergelijken met bijvoorbeeld een infrastructuurproject, waar voor de start al exact vaststaat wat het eindproduct precies zal zijn.

¹ Op grond van deze doelstelling die destijds is vastgesteld in het kader van het project Zwakke Schakels is de kustversterking bij Waterdunen ingericht. Inzichten over klimaatontwikkeling wijzigen echter voortdurend. Het is de vraag of deze stelling, 200 jaar, ook in de toekomst houdbaar blijft.

Gebiedsontwikkelingsproject

Waterdunen is een gebiedsontwikkelingsproject waarvoor in 2010 een financieel en een planologisch kader is vastgesteld. Deze kaders bevatten uitgangspunten en randvoorwaarden (zoals het inpassingsplan, exploitatieplan en beeldkwaliteitsplan) maar datgeen wat uiteindelijk wordt gerealiseerd is een proces van samenwerking tussen de partners en belanghebbenden. In die zin was er sprake van een brede scope, waarbinnen de essentiële kenmerken, de doelstellingen van het project, wel steeds overeind zijn gebleven. Een dergelijke werkwijze betekent tegelijkertijd dat er risico's kunnen optreden, zeker naarmate de afronding van het project in zicht komt. Via jaarlijkse GREX-en en kwartaalrapportages bent u steeds op de hoogte gehouden van de voortgang.

Naarmate het project vorderde is meer zicht ontstaan over de werkelijke kosten en mogelijkheden binnen het financiële kader. Begin 2015 is daarom een onderscheid gemaakt tussen noodzakelijke en wenselijke maatregelen en is geconstateerd dat binnen het financiële kader alleen ruimte was voor de noodzakelijke maatregelen. In februari 2016 hebben wij moeten constateren dat bij de inzichten van dat moment ook de noodzakelijke onderdelen niet binnen een sluitende GREX konden worden gerealiseerd, zonder aanvullende financiële inspanningen van de partners.

Keuze in 2016

In 2016 heeft u de scope van Waterdunen (bijlage 1: scopebeschrijving aanleg Waterdunen, bijgesteld december 2019) opnieuw vastgesteld. Daarbij is gekozen om de essentiële kwaliteiten van het project, die het zo uniek maken, in stand te laten. Die essentiële kwaliteiten hebben betrekking op de toegankelijkheid van het gebied voor toeristen en bezoekers, het veilig in- en uitstromen van zout water, het realiseren van estuariene natuur die voldoet aan de gestelde eisen (ook in verband met bijdragen van derden) en de recreatieondernemer de mogelijkheid te bieden zo snel mogelijk aan de slag te gaan.

In 2016 is een duidelijke knip aangebracht tussen de uitvoeringsfase en beheerfase.

Planning

De nu nog geplande werkzaamheden zijn naar verwachting in 2020 afgerond. Het laatste uitvoeringsjaar staat in het teken van het afronden van de werken in het gebied zoals: de aanleg van de paden en informatievoorzieningen in Waterdunen, het verder testen en inregelen van de getijdenduiker en de overdracht van de gronden aan de partners Molecaten en HZL.

Met Molecaten loopt het overleg over de ruimtelijke invulling² van het recreatieterrein dat moet leiden tot een definitief voorontwerp t.b.v. de aanvraag voor een omgevingsvergunning bij de gemeente Sluis. Na de feitelijke oplevering van de bouwgronden door de Provincie aan Molecaten kan Molecaten al aanvangen met de realisatie van Molecaten Park Waterdunen. De start hiervan is afhankelijk van de voortgang van de laatste afspraken met Molecaten over de opleverstatus van de gronden. We streven ernaar om de feitelijke levering eind 2019 te realiseren. De juridische levering van de gronden volgt conform de afspraken met Molecaten op een later tijdstip en zal volgens de huidige planning eind 2020 plaatsvinden.

De grondoverdracht met het Waterschap Scheldestromen is afgerond, de grondoverdracht met HZL zal ook plaatsvinden in 2020.

HZL bereidt aanvullend en gelijktijdig met de uitvoering van Waterdunen het Kustlaboratorium in Waterdunen voor ten behoeve van de ontwikkeling van zilte teelten, teelten van schelpdieren of andere aquatische organismen. HZL heeft inmiddels ook het grondwerk voor de teeltvelden uitgevoerd. Daarnaast zijn de vogelkijkhutten geplaatst en wordt samengewerkt aan de verder inrichting en het bezoekersplan met wandelpaden in Waterdunen.

Getijdenduiker

Met het waterschap loopt een intensief samenwerkingstraject om de getijdenduiker verder te testen en het inregelen van het gedempt getij voor te bereiden. De opening van de getijdenduiker op 26 september jl. is een belangrijke mijlpaal waar we trots op zijn en welke is gevierd, samen met de partners.

Met het waterschap worden aanvullende afspraken gemaakt over de werkzaamheden ten behoeve van het testen en inregelen van de getijdenduiker. Parallel daaraan loopt het onderzoek naar de getijdenduiker. Het onderzoek

---

² Een eerste impressie van het Molecaten park Waterdunen is te vinden op: <https://www.molecaten.nl/waterdunen>

richt zich op het vinden van een oplossingsrichting voor het waterbezwaar³. Dit is nodig om de getijdenduiker verder in werking te stellen. Voor het testen van de getijdenduiker is het waterbezwaar geen issue, omdat dit onder permanente aanwezigheid van toezichthouders plaats vindt. Waterschap en provincie werken samen met een extern adviesbureau aan een analyse om te komen tot een breed gedragen oplossingsrichting waarin belangen van betrokken partijen zijn meegewogen. In de GREX 2020 is een zo goed mogelijke inschatting gemaakt van de eventuele oplossingsrichtingen en bijbehorende financiële consequenties. Zodra de definitieve oplossingsrichting bekend is wordt dit gedeeld met u en tussentijds ontvangt u de stand van zaken via de reguliere kwartaalrapportage.

Toekomstig beheer en onderhoud

Op hoofdlijnen is duidelijk dat beheer en onderhoud na de grondoverdracht /-uitruil aan de projectpartners toekomt en zij als nieuwe eigenaren hiervoor verantwoordelijk zijn. Het beheervraagstuk is in de afgelopen periode met de partners verder uitgewerkt. Op een aantal onderdelen; beheer van de inlaatkreek, zandvang en de recreatieve voorzieningen in het gebied, zijn andere afspraken gemaakt.

De afspraak is gemaakt dat de inlaatkreek in eigendom komt bij HZL, evenals de zandvang en de recreatieve voorzieningen. In het overleg met HZL is afgesproken dat de Provincie Zeeland in de komende periode mede-risicodrager zal zijn voor de inlaatkreek. Dit stelt ons in de gelegenheid om gedurende enkele jaren te kijken naar wat de werkelijke beheerkosten zijn van de inlaatkreek en hier afspraken over te maken met HZL. Voor de recreatieve voorzieningen ontvangt HZL een jaarlijkse bijdrage van de gemeente Sluis. Het beheer en onderhoud van de zandvang is een gezamenlijk belang van alle partners en uiteindelijk afspraken hierover moeten nog worden vastgelegd. Provincie Zeeland is ten behoeve van de openstelling van de getijdenduiker nu nog risicodrager voor de zandvang.

Bij het inschatten van mogelijke oplossingsrichtingen voor het verder openstellen van de getijdenduiker is ook een mogelijk risico naar voren gekomen dat betrekking heeft op de beheerfase van Waterdunen. Als gevolg van de keuze in 2016 om de uitvoeringsfase te scheiden van de beheerfase en met inachtneming van bovengenoemde punten zijn er in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing, behorend bij de provinciale begroting, risico's voor de beheerfase opgenomen.

Wat zijn de klimaateffecten?

Voor Waterdunen zijn de klimaateffecten niet inzichtelijk gemaakt.

Wat mag het kosten?

Door o.m. toename van de rentelasten bedraagt de totale omvang van de GREX 2020 nu € 90,23 miljoen. Binnen de GREX 2020 is een raming voor onvoorzien opgenomen van € 4,72 miljoen. De GREX 2020 sluit met een positief saldo van ca. € 12.620,-.

Het voorblad van de GREX 2020 kunt u vinden in bijlage 2 en de hierbij horende onderbouwing (bijlage 3 a en b) ligt voor u vertrouwelijk ter inzage bij de statengriffie.

Aan het project Waterdunen is per oktober 2019 een bedrag uitgegeven en verplicht van € 78,3 miljoen. In de periode tot en met 31-12-2020 zal er nog een bedrag van € 7,19 miljoen in het gebied geïnvesteerd worden en daarnaast is er nog de post onvoorzien ad € 4,72 miljoen. Het totaal financieel overzicht ziet er als volgt uit:

	<i>Bedragen x € mln.</i>		
	GREX 2020	GREX 2019	verschil
A Kosten	€ 83,22	€ 84,94	€ 1,72 -/-
B Onvoorzien	€ 4,72	€ 3,58	€ 1,14
C Opbrengsten (-/-)	€ 90,23	€ 90,52	€ 0,29 -/-
D Rente	€ 2,27	€ 1,98	€ 0,29
E Saldo	€ 0,02 (over)	€ 0,02 (over)	€ 0,00

³ Het onderzoek waterbezwaar getijdenduiker analyseert of, bij het toepassen van de (tot nu toe) bedachte oplossingsrichtingen, de getijdenduiker voldoet aan de Waterwet. Deze toets is een wettelijke taak van het waterschap. De analyse houdt rekening met de doelstellingen van Waterdunen en de betrokken partners.

Verschillen met GREX 2019

In vergelijking met de GREX 2019 zijn de kosten in de GREX 2020 € 1,73 miljoen lager. Op hoofdlijnen worden de kostenverschillen veroorzaakt door:

- *Bouwkosten:*
  - o De totale bouwkosten zijn per saldo lager dan in de vorige GREX. Op hoofdlijnen is het verschil als volgt te verklaren:
    - Aanbestedings- en uitvoeringsvoordeel op het bestek van de inlaatkreek en op het bestek amoveren wegen
    - Tegenover bovengenoemde meevallers staan hogere kosten voor de inrichting van recreatienatuur en hogere kosten door uitloop van de monitoringsperiode en hogere kosten ten behoeve van het baggeren van het Killetje Buiten.
- *Engineering en conditionering:*
Lagere kosten door aanpassing directievoering en toezicht op basis van actuele bouwsommen en lagere kosten voor het detecteren van explosieven
- *Algemene projectkosten:*
Hogere kosten voor met name de advisering bij het maken van afspraken met Molecaten over de levering van de gronden en de externe advisering op het issue van het waterbezwaar op de getijdenduiker.

De overgang van de uitvoeringsfase naar de beheerfase van Waterdunen is vorig jaar door Provinciale Staten op 31-12-2020 gesteld. Dit heeft tot gevolg dat risico's die betrekking hebben op de beheerfase niet worden meegenomen in het project Waterdunen. Deze risico's zijn verwerkt conform provinciaal risicobeleid en opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van de Provincie Zeeland.

Risico's

Voor Waterdunen is een belangrijk risico het definitief openen van de getijdenduiker in relatie tot het waterbezwaar. De kans is aanwezig dat er aanvullende maatregelen moeten worden getroffen en dat dit consequenties heeft voor de post onvoorzien in de GREX. Gezien het saldo van de GREX betekent dit dat de post onvoorzien onder druk staat. Het is mogelijk dat de gekozen definitieve maatregelen en bijhorende financiële consequenties niet gedekt kunnen worden uit de post onvoorzien. Er is echter ook een kans dat de post onvoorzien toereikend is en er bij de afsluiting van de uitvoeringsfase nog middelen resteren.

Begrotingswijziging

Naar aanleiding van de actualisatie van de GREX zijn ook de eerder beschikbaar gestelde budgetten herschikt in de tijd. Hiervoor is een begrotingswijziging voor 2019 en later noodzakelijk. De verschuiving van de middelen naar latere jaren (inclusief de inregelperiode en monitoring van 5 jaar) verloopt via de bestemmingsreserve meerjarige projecten en is budgettair neutraal. Daarom stellen we voor om de begroting 2019 en later te wijzigen met de volgende effecten op programma 1, grote projecten, doelstelling 010303 Waterdunen. Het positieve saldo van circa € 12.620 wordt daarbij toegevoegd aan de post onvoorzien op groen in het boekjaar 2020.

Samenvatting van de begrotingswijziging volgend uit de geactualiseerde GREX 2020 is opgenomen in de bijlage 4.

Financiële consequenties externe inhuur: geraamd op (kostensoort)

Er wordt geen aanvullende externe inhuur gevraagd in de GREX 2020.

Wij stellen u voor te besluiten overeenkomstig bijgevoegd ontwerp-besluit.

Gedeputeerde staten,

Drs. J.M.M. Polman, voorzitter

A.W. Smit, secretaris.

Ontwerp-besluit

De staten der provincie Zeeland,
gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van 29 oktober 2019, nr. 19429187;

besluiten:

in te stemmen met de GREX 2020 Waterdunen en de daaruit voortvloeiende begrotingswijziging 2019 en volgende jaren.